

РОЗДІЛ V

Гроші, фінанси та кредит

УДК 336:330

Микола Карлін – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Вплив кліматичних обмежень на фінанси підприємств: проблеми та способи їх розв'язання

Виявлено кліматичні обмеження в діяльності бізнесу в розвинутих країнах та в Україні, які негативно впливають на фінансовий стан підприємств і фінансових структур, одночасно зберігаючи стан довкілля. Обґрунтовано способи мінімізації фінансових утрат бізнесу від кліматичних обмежень і запропоновано напрями їх використання в Україні.

Ключові слова: вуглецевий податок, «зелений» тариф, «теплий» кредит, Кіотський протокол, Паризька кліматична угода, ЄС, Україна.

Постановка наукової проблеми та її значення. Досліджено, що економічний розвиток у XXI ст. все більше залежить від кліматичних фінансових обмежень, які накладають міжнародні організації та окремі країни на бізнес. З'ясовано, що цей чинник змушує підприємницькі структури поступово переходити на види виробництва та технології, які є сприятливими для довкілля. Проаналізовано суть і форми цих обмежень та запропоновано запроваджувати в Україні такі види діяльності, які б максимально враховували інтереси бізнесу й вимоги сталого розвитку. Виявлено, що поки в науковій літературі нашої країни недостатньо проаналізовано вказану проблематику, що з часом може призвести до закриття багатьох українських підприємств, які не відповідають екологічним вимогам, сформульованим у міжнародних кліматичних угодах і в нормативних документах ЄС. Відповідно, **завдання статті** – класифікація основних кліматичних фінансових обмежень діяльності бізнесу як у цілому, так і в окремих галузях; обґрунтування можливих способів убезпечення втрат бізнесу від кліматичних фінансових обмежень у сучасних умовах та на перспективу.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Значний внесок у дослідження впливу кліматичних обмежень на діяльність бізнесу зробили як зарубіжні, так і українські вчені. Серед них – В. Борейко, І. Бистряков, І. Вахович, Р. Гевко, З. Герасимчук, В. Голян, О. Губанова, Б. Данилишин, Г. Дейлі, М. Долішній, Н. Зімовчук, В. Кравців, Н. Крафтс, В. Павлов, Н. Павліха, П. Саблук, Д. Стігліц, І. Сторонянська, Дж. Сьєберт, Ю. Туниця, Дж. Фарлей, М. Хвесик, Є. Хлобистов, Л. Черчик та ін. Водночас у їхніх працях не розроблено системи фінансових заходів і преференцій для тих підприємницьких структур, які у своїй діяльності стараються максимально дотримуватися кліматичних умов господарювання, закріплених у міжнародних екологічних документах.

Мета й завдання статті. Мета дослідження – визначення кліматичних фінансових обмежень у діяльності бізнесу в сучасних умовах та на перспективу, щоб максимально убезпечити його від фінансових утрат. Крім того, наголошено на необхідності запровадження в Україні системи фінансових заходів і преференцій для тих підприємницьких структур, які у своїй діяльності стараються максимально дотримуватися кліматичних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Кліматичні фінансові обмеження в діяльності бізнесу закріплені в низці міжнародних документів, перед-

усім у Кіотському протоколі та Паризькій кліматичній угоді. Водночас у цих та інших міжнародних документах передбачено суттєві фінансові інвестиції для країн й окремих підприємств, які впроваджують екологічні технології у виробництво. Тому українським підприємствам у своїй діяльності важливо врахувати вимоги міжнародних кліматичних документів, насамперед тих, які виконують експортну діяльність. Це пов'язано з тим, що в розвинутих країнах імпортери все більшу увагу звертають на рівень використання в ній енергії, виробленої за допомогою невідновних джерел енергії (передусім вугілля, мазуту, газу).

Виходячи з вимог теорії суспільного добробуту А. Пігу, на забруднювачів довкілля потрібно накладати спеціальні підвищені податки («податок Пігу»), щоб відшкодувати витрати держави на компенсацію населенню втрат, насамперед від негативних зовнішніх екстерналій, який ми відносимо до негативних стимулів. Водночас збільшення видатків підприємств – забруднювачів навколишнього середовища – змушує їх до скорочення (або до зупинення) виробництва в цьому регіоні чи країні й переведення бізнесу в менш розвинуті держави, де екологічні вимоги не такі жорсткі, як у розвинутих країнах. Це призводить до зростання видатків у розвинутих державах на допомогу безробітним, що сприяє зростанню податкового навантаження на платників податків у них. Виходом із цієї ситуації могло б стати використання не стільки екологічних штрафів, скільки фінансових стимулів для тих підприємств, що зменшують викиди забруднювальних речовин, надання пільгових державних кредитів і гарантій на технічне переозброєння застарілих підприємств, надання ним податкових канікул на період реконструкції тощо.

Основними міжнародними документами щодо регулювання використання кліматичних фінансів є Кіотський протокол, дія якого закінчується у 2020 р., та Паризька кліматична угода, що прийде на зміну вказаному протоколу. Паризьку кліматичну угоду підписано 12.12. 2015 р. на 21-й Конференції Сторін Рамкової угоди Конвенції ООН про зміну клімату. Вона набула чинності 04.11.2016 р., оскільки її підписало понад 55 країн, на які припадає більше 55 % глобальних викидів парникових газів. Її також у жовтні 2016 р. ратифікував Європейський парламент. Паризька угода, зобов'язує всі країни докласти зусиль до стримання зростання глобальної середньої температури значно нижче 2°C понад доіндустріальні рівні й докладання зусиль задля обмеження зростання температури до 1,5°C понад доіндустріальні рівні, визнаючи, що це суттєво знизить ризики та наслідки зміни клімату. Крім того, українським виробникам треба звернути увагу й на той факт, що новий президент Франції Е. Макрон у жовтні 2017 р. запропонував у межах ЄС увести такий загальноєвропейський податок, як екологічний збір за шкідливі викиди в навколишнє середовище. Уведення подібного податку підтримує багато країн ЄС, насамперед Скандинавські держави. Відповідно, можна очікувати, що з часом усім кандидатам на вступ до ЄС буде запропоновано введення такого податку.

Для заохочення бізнесу до збереження клімату використовуються кошти різноманітних міжнародних екологічних фондів. Зокрема, важливим елементом фінансових інструментів, створених відповідно до Кіотського протоколу, є Адаптаційний фонд (Adaptation Fund). Адаптаційний фонд створено згідно з рішенням 7-ї Конференції Сторін РКЗК у м. Марракеш у 2004 р. та пов'язаний із функціонуванням механізмів Кіотського протоколу, оскільки фінансується в основному за рахунок відрахувань від видачі ССВ (одиниці проектів МЧР) у кількості 2 % від загальних обсягів одиниць, уведених в обіг за кожним проектом МЧР. Українській державі й бізнесу важливо довести міжнародному співтовариству необхідність виділення вказаних коштів і для нашої країни, оскільки Україна внаслідок прихованої агресії Росії на Донбасі сама не в силі ліквідувати її негативні наслідки (зокрема й кліматичні), що може поставити під загрозу довкілля та клімат цілої Європи. Проблемою вважається те, що на початку 90-х років ХХ ст. нашу країну віднесли до розвинутих держав щодо викидів парникових газів, тому їй дуже важко очікувати на подібну міжнародну кліматичну фінансову допомогу. Тому вихід убачаємо в розробці відповідних кліматичних заявок від українських підприємств для отримання грантів від інших міжнародних кліматичних фондів, насамперед від Зеленого кліматичного фонду.

Відповідно до ст. 9.1 Паризької угоди передбачено надання фінансових ресурсів розвиненими країнами й тими, що розвиваються, які є Сторонами Паризької угоди, задля провадження діяльності у сфері протидії зміні клімату. Механізм фінансового забезпечення функціонує з 2016 р. Так, рішенням Конференції Сторін РКЗК ООН 1/СР1617 створено Зелений кліматичний фонд (Green Climate Fund), що має на меті залучити фінансування протягом періоду до 2020 р. в розмірі 100 млрд

дол. США, спрямувавши їх на діяльність зі скорочення викидів парникових газів й адаптації до наслідків зміни клімату в країнах, що розвиваються. Станом на липень 2016 р. 43 держави (із них дев'ять тих, які розвиваються) уже гарантували фінансування в розмірі 10,3 млрд дол. США під егідою Зеленого кліматичного фонду [1].

Україна приєдналася до Паризької кліматичної угоди однією з перших. Зокрема, 01.07.2016 р. Президент України П. Порошенко підписав Закон України «Про ратифікацію Паризької Угоди», а Кабінет Міністрів України затвердив розпорядження від 07.12.2016 р. «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 р.». Важливо наповнити названу Концепцію реальним змістом і діями, чого поки що не вистачає. Україна зробила перший національно визначений внесок щодо обмеження викидів парникових газів 19.09.2016 р. Відповідно до нього, наша країна планує вийти у 2030 р. на рівень викидів у повітря в 60 % від їх рівня в 1990 р., тобто зменшити його на 40 %. За даними національного кадастру викидів, загальні викиди парникових газів в Україні скоротились із 945 млн т вуглекислого газу еквіваленту в 1990 р. до 353 млн т вуглекислого газу еквіваленту у 2014 р. Водночас у нашій країні поки що недостатньо використовуються можливості відновної енергетики, на що націлено політику провідних країн ЄС. Позитивом є те, що 21.03.2017 р. Верховна Рада України ухвалила закон щодо стимулювання виробництва теплової енергії з альтернативних джерел. Ним встановлено, що тарифи на теплову енергію, яка виробляється з альтернативних джерел та використовується для потреб населення й бюджетних організацій, встановлюється на рівні 90 % від тарифу на теплову енергію, вироблену з використанням газу. Хоча цей закон критикується представниками газових компаній, але він дає можливості для розвитку відновної енергетики в Україні, яка поки що розвивається низькими темпами. Зокрема, у 2014 р. частка відновних джерел енергії у валовому кінцевому енергоспоживанні нашої країни досягла 4,23 %, тоді як у державах ЄС вона складала 15 %. Позитивом указанного закону є також те, що він стимулюватиме зростання виробництва теплової енергії з альтернативних джерел на місцевому рівні, особливо в тих районах і громадах України, куди не проведено газ.

21 серпня 2017 р. Кабінет Міністрів України затвердив Енергетичну стратегію країни до 2035 р., згідно з якою в нашій країні зросте використання відновлюваних джерел енергії й скоротиться роль теплових електростанцій у виробництві тепла та енергії. Зокрема, атомна енергетика даватиме 50 % електроенергії України, а відновлювані джерела – 25 %, гідроенергетика – 13 %, тепла енергетика – 12 %. Це ставить нові вимоги перед підприємствами багатьох галузей нашої країни, які будуть змушені переходити на використання нових видів енергії, насамперед відновлювальної, та поступово відмовлятися від енергії, що виробляється за рахунок традиційних джерел енергії, передусім від вугілля й мазуту, а також газу та деревини. Тому державі важливо розробити систему стимулів для тих підприємств, які здійснюватимуть подібний перехід. Одним із них є застосування «зеленого» тарифу щодо виробництва електроенергії з відновлювальних джерел енергії. У 2015 р. Державний комітет з енергоефективності разом із народними депутатами України та експертами розробили новий Закон «Про стимулювання виробництва електроенергії з відновних джерел», у якому «зелений» тариф прив'язано до євро, одночасно при його використанні не стала використовуватися місцева складова. Тепер «зелений» тариф має можливість отримати будь-який інвестор, який установить відповідне обладнання, незалежно від того, хто його виробив.

Основою кліматичних фінансів у світі є використання вуглецевого податку (тобто ціни викидів кожної тонни вуглекислого газу), визначення рівня вуглецевого податку, що виходить із нормативів заданої державою ціни на вуглець, з урахуванням котрої суб'єкти ринку розраховують можливі обсяги викидів, які не лімітуються. Вуглецеві податки використовуються багатьма державами Європи, а також Мексикою і Японією. Щорічний світовий обсяг їх сплати складав 14 млрд дол. США (на квітень 2015 р.). Ціни на вуглець становлять від 1 дол. за тонну вуглекислого газу в еквіваленті в Мексиці до 130 дол. за тонну у Швеції. Водночас ця ціна переважно складає менше 10 дол. за тонну [3, с. 9]. Згідно з Податковим кодексом України, ставка вказаного податку дорівнює 0,33 грн (0,015 євро) за одну тонну вуглекислого газу в еквіваленті, тоді як у ЄС зараз ринкова ціна за тонну вуглекислого газу в еквіваленті складає близько 6 євро. Відтак цей податок в Україні поки що не створює належних стимулів до зменшення парникових викидів в атмосферу й заохочує як українських, так і

зарубіжних інвесторів розвивати в нашій державі «брудні» виробництва. Цьому може завадити лише самоорганізація населення на місцях і соціально відповідальний бізнес, оскільки наша держава не приділяє належної уваги збереженню довкілля. Аналіз експертами [4, с. 12] основних пріоритетів бюджетної політики України показав слабку увагу влади до необхідності розв'язання екологічних проблем (вони лише згадуються в бюджетній резолюції на 2013 р.), недостатньо уваги приділяють і державній підтримці впровадження екологічно чистих технологій.

Під тиском громадськості та враховуючи фінансові ризики інвестування у видобуток і переробку викопних енергоносіїв не лише фінансові структури, але й виробничі фірми починають згортати подібні проекти в розвинутих країнах. Так, низка корпорацій Франції реалізують стратегії, спрямовані на обмеження викидів вуглецю, спираючись на державну підтримку. На початку квітня 2017 р. під тиском громадськості енергетичні компанії майже всіх країн ЄС (за винятком Польщі й Греції) підписали зобов'язання не будувати нових ТЕС, що працюють на вугіллі. Головна мета цієї ініціативи – скорочення парникових викидів в атмосферу. Це треба врахувати Україні на її шляху до членства в ЄС і поступово почати відмовлятися від використання вугілля для виробництва енергії та тепла.

Усе більше пенсійних і страхових фондів, які є найбільшими інвесторами у світі, виходять із програм фінансування видобування та переробки викопного палива, насамперед вугілля, що також потрібно взяти до уваги бізнесу в Україні. Зокрема, французький пенсійний фонд (FRR), який оперує коштами в розмірі 37 млрд євро, оголосив, що виходить зі своїх інвестицій у виробництво тютюну та в більшій частині – з інвестицій у вугільні акціонерні товариства. Низка британських пенсійних фондів, які входять у систему регіональних пенсійних фондів (LGPF), оголосили про вихід із вугільних акціонерних товариств у зв'язку зі зростанням фінансового ризику при інвестуванні в подібні товариства. Вони переорієнтовують свої кошти у товариства, пов'язані з виробництвом відновлюваної енергії. Німецькі пенсійні фонди також дотримуються подібних тенденцій в інвестуванні, оскільки в Німеччині прийнято рішення до 2035 р. повністю замінити енергію, отриману від спалювання вугілля, енергією, отриманою від використання відновних енергетичних джерел.

Важливою складовою частиною механізму підвищення руху за збереження клімату у світі є так звані «зелені» банки, що отримали широкий розвиток, насамперед, у США, Німеччині, інших розвинутих країнах, еволюцію яких також важливо фінансово стимулювати й в Україні. До них належать, передусім, альтернативні фінансові інститути, які інвестують у захист довкілля, у раціональне використання природних ресурсів, у підтримку сільського господарства та виробників біопродукції, а також забезпечують високий рівень прозорості фінансових операцій і соціальної відповідальності в ставленні до своїх клієнтів та до співробітників. Кількість клієнтів «зелених» банків постійно зростає, хоча вони не є конкурентами традиційним великим фінансово-кредитним закладам. Здебільшого клієнтуру подібних банків складають люди з вищою освітою й доходом, вищим за середній, які хочуть знати, що відбувається з їхніми грошима, та які не бажають укласти свої кошти в спекуляції на світовому фінансовому ринку. Вони зацікавлені, насамперед, у збереженні довкілля. Так, на початку 2017 р. керівництво німецького «Deutsche Bank» прийняло рішення, що банк і його дочірні структури по всьому світі не надаватимуть кредити для видобутку енергетичного вугілля та побудови тепло- й електростанцій, які працюють на викопному паливі. Фінансування вже розпочатих проектів за участі «Deutsche Bank» в цій сфері поступово скорочуватиметься, а з часом припиниться взагалі. Це рішення прийнято відповідно до обіцянки «Deutsche Bank», яка була оголошена під час проведення Паризької кліматичної конференції в грудні 2015 р. Крім цього банку, ще 400 державних і приватних компаній, які брали участь у цій конференції, пообіцяли допомогти в боротьбі з глобальним потеплінням.

Як свідчить звіт, оприлюднений CDP (Climate Disclosure Project) та We Mean Business напередодні засідання групи G20 у кінці травня 2017 р., в Італії близько 100 компаній із Fortune Global-500 уже використовують такий фінансовий кліматичний інструмент, як «внутрішня ціна на карбон», що дає можливість урахувати кліматичні ризики під час розробки стратегії розвитку компанії. Спираючись на розрахунки експертів, компанії користуються так званими ціновими коридорами, які демонструють ефективну ціну на викиди парникових газів на наступні 20–30 років для утримання темпів потепління на планеті. Уже сьогодні, за підрахунками CDP (Climate Disclosure Project) і We Mean

Business, середня внутрішня ціна на викиди парникових газів у межах корпорацій енергетичного сектору коливається біля позначки 35 дол. США за тону вуглекислого газу в еквіваленті у 2020 р. та 30–100 дол. США у 2050 р. [5].

Рада фінансової стабільності (FSB), у яку входять центральні банки й міністри фінансів групи G20, у грудні 2016 р. прийняла рекомендації для фінансових інвесторів (банків, страхових компаній, фондів, що управляють фінансовими активами) і для нефінансових організацій щодо добровільного інформування про потенційний вплив їхніх інвестицій на зміну кліматичних умов у світі. Причому наголошуватиметься на ринковому стимулюванні тих інвесторів, які своїми інвестиціями поліпшують кліматичні умови господарювання. Водночас представники фірм, які інвестують у «зелену» економіку, вважають подібне рішення недостатнім і виступають за обов'язкове (а не добровільне) інформування про вплив інвестицій на кліматичні наслідки.

Однією з найскладніших кліматичних проблем, розв'язання якої не можливе без скоординованих дій держави та бізнесу, є збереження й відновлення лісів на планеті. У 2010 р. Європейська комісія ратифікувала Зелену книгу про захист лісів у ЄС, у яку вносили зміни в наступні роки. Зараз цей документ передбачає план дій до 2030 р. Основним напрямом є шлях до так званої «зеленої економіки», яка забезпечує вигоду бізнесу від ведення лісового господарства при максимальному збереженні природних ресурсів. У плані ефективного використання лісових ресурсів для збереження клімату заслуговує на увагу, передусім, досвід країн Балтії, де функціонують біржі з продажу деревини, що робить для бізнесу вигідною діяльність із вирощування лісу. Бізнесмени тепер знають, скільки лісу потрібно посадити, щоб за якийсь час продати його на експорт, використати для виробництва меблів чи на паливо тощо. Оскільки цей ринок працює, країни Балтії не відчують проблем із лісом. Подібний досвід нагромаджено й у Данії. Важливо подібний механізм використати в Україні, щоб зацікавити лісогосподарські підприємства та бізнес не лише у вирубці лісів, а й у їх вирощуванні.

Нестача в держави коштів у сучасних умовах на відновлення лісів, як і на побудову «зеленої» економіки України в цілому, зумовлює розвиток публічно-приватного партнерства. Найпоширенішою формою співробітництва між державним і приватним секторами в Україні є концесія, хоча світова практика знає й інші ефективні форми: контракти у формі адміністративного договору управління майном між органом місцевого самоврядування та приватним партнером; оренда; управління майном; угода про розподіл продукції. Тому в Україні важливо розвивати всі ці форми співробітництва між державним і приватним секторами, щоб належно профінансувати заходи із розвитку «зеленої» економіки в країні.

В цьому плані на увагу в Україні заслуговує досвід публічно-приватного партнерства в Канаді, де для забезпечення фінансування програм будівництва й подальшого оперативного управління різноманітними інфраструктурними об'єктами в регіонах (зокрема екологічними) переважною формою в їх реалізації стало партнерство федерального уряду з приватними компаніями або консорціумами. При цьому низку таких об'єктів реалізовано на основі принципу «побудувати – використати – передати». Це означає, що держава за власні кошти будує вказані об'єкти та передає їх у використання бізнесу в регіонах, котрий не має належних фінансових ресурсів для їх побудови.

Керівництво окремих штатів США (зокрема Каліфорнії), ураховуючи вимоги виборців, ставить умовою отримання енергії на своїй території переважно від підприємств відновної електроенергетики та поступової заборони використання електроенергії, отриманої за допомогою викопних енергоносіїв. Під тиском громадськості подібну політику починає здійснювати й усе більше суб'єктів господарювання цих штатів, відмовляючись від електроенергії, отриманої за допомогою викопних енергоносіїв. У цілому до міжнародного руху відмови від інвестицій у викопне паливо в різних регіонах світу вже приєдналося понад півтисячі установ, насамперед деякі університети США, Великої Британії, низки інших країн. До цього руху долучилися й такі структури, як найбільша в Європі страхова компанія Allianz SE, суверенний фонд Норвегії, пенсійний фонд Осло, а президент Фонду братів Рокфелерів зробив у вересні 2014 р. заяву про відмову інвестувати 860 млн дол. США в проекти, пов'язані з викопним паливом.

Для переробки сміття в місті Дніпрі англійська компанія «Фарстон» провела спеціальні дослідження щодо інвестування своїх коштів у переробний завод [6, с. 10]. Вона збирається поставити сучасну сортувальну лінію вартістю 35 млн дол. США, на якій тверді побутові відходи відбиратимуться й перероблятимуться. Водночас частину сміття все ж таки доведеться утилізувати на спеціальному

полігоні, оскільки значна частина населення поки що не готова до сортування сміття за європейськими стандартами. Із часом після рекультивації цього полігону з нього примусово буде відкачуватися біогаз. Усі ці заходи дадуть змогу окупити вкладені інвестиції протягом 10 років.

Запровадження в Україні інституту екологічної оцінки європейського зразка було на порядку денному екологічних реформ щонайменше останнє десятиліття [7]. Водночас два міжнародні квазісудові органи – Комітет з дотримання Організації економічного співробітництва та Розвитку Конвенції Еспо – визнали Україну порушницею міжнародних зобов'язань саме у зв'язку з незапровадженням механізму залучення громадськості в процеси оцінки впливу на довкілля діяльності тих чи інших підприємств. Проти цього виступають великі українські підприємства багатьох галузей економіки, оскільки багато з них працюють зі значними порушеннями екологічних норм.

Тому проблемою щодо виконання вимог міжнародних кліматичних угод для нашої країни є те, що Президент України П. Порошенко на початку листопада 2016 р. не підписав ухвалений 4 жовтня 2016 р. Верховною Радою України Закон «Про стратегічну екологічну оцінку» й відправив його на доопрацювання. На необхідності доопрацювання цього закону наполягали насамперед Асоціація свинарів, виробників молока, птахівників України [8].

Причина цього – те, що через суперечливі положення цього закону, як уважають практики, більшості тваринницьких господарств нашої країни довелося б зупинити роботу на час отримання ними висновку про вплив їхньої діяльності на довкілля, механізм отримання якого є досить складним і непрозорим. Водночас указаний закон передбачає багато позитивних моментів щодо реалізації бізнесом своєї діяльності відповідно до міжнародних стандартів. Серед них – проведення процедури оцінки впливу на довкілля; запровадження імперативного правила, згідно з яким проведення оцінки впливу на навколишнє середовище під час виконання планової діяльності є обов'язковою умовою. Згідно з цим законом також передбачено забезпечення безкоштовного доступу громадськості до всієї екологічної інформації, що стосується планової діяльності підприємств і процедури громадського обговорення. Ці та інші важливі складники закону важливо зберегти в процесі доопрацювання, оскільки вони відповідають міжнародним екологічним стандартам ведення бізнесу.

Проти кліматичних обмежень щодо діяльності підприємств виступає не лише частина українських підприємств, але й новий президент США Д. Трамп, який хоче вийти з Паризької кліматичної угоди й вимагає від екологічних регулятивних органів своєї країни менш ретельного виконання відповідних правил. Не робити цього Д. Трамп закликають провідні країни світу, зокрема й Китай, оскільки це поставить під сумнів виконання умов Паризької кліматичної угоди на перспективу.

Висновки й перспективи подальшого дослідження. Кліматичні фінансові обмеження в діяльності бізнесу закріплено в низці міжнародних документів, передусім у Кіотському протоколі та Паризькій кліматичній угоді, яких важливо дотримуватись українським підприємствам, насамперед експортерам до країн ЄС. Водночас у цих й інших міжнародних документах передбачено суттєві фінансові інвестиції для країн та окремих підприємств, які впроваджують сучасні кліматичні технології у виробництво, передусім для продукування енергії з відновних джерел.

Українським виробникам потрібно пам'ятати про той факт, що під тиском громадськості й урахування фінансових ризиків інвестування у видобуток та переробку викопних енергоносіїв, не лише фінансові структури, але й виробничі фірми починають згортати подібні проекти в розвинутих країнах. Усе більше пенсійних і страхових фондів, які є найбільшими інвесторами у світі, виходять із програм фінансування видобування та переробки викопного палива, насамперед вугілля, що також треба взяти до уваги бізнес в Україні.

Відповідно до Паризької кліматичної угоди передбачено надання фінансових ресурсів розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, які є сторонами цієї угоди, задля провадження діяльності у сфері протидії зміні клімату. Українській державі та бізнесу важливо довести міжнародному співтовариству необхідність виділення вказаних коштів і для нашої держави, оскільки Україна внаслідок прихованої агресії Росії на Донбасі сама не в змозі ліквідувати її негативні наслідки (зокрема й кліматичні), що може поставити під загрозу довкілля та клімат цілої Європи. Водночас у нашій країні поки що недостатньо використовуються можливості відновної енергетики, на що націлено політику провідних країн ЄС.

Нестача в державі й українських підприємств коштів на побудову «зеленої» економіки України в цілому зумовлює розвиток публічно-приватного партнерства. Найпоширенішою формою співробітництва між державним і приватним секторами в Україні є концесія, хоча світова практика знає й інші ефективні форми. Загалом важливо розвивати всі форми цього співробітництва, щоб покращити кліматичні умови відтворення в нашій країні.

Джерела та література

1. Status of Pledges and Contributions made to the Green Climate Fund. Pledge Tracker // The Green Climate Fund. – 2016 [Elektronik resourse]. – Mode of access : <https://www.greenclimate.fund/documents/20182/24868/Status+of+Pledges+%282016.2.19%29.pdf/71e3e528-170-4dfd-aab0-e4a6f00888b9>.
2. Україна і політика протидії зміні клімату: економічний аспект // Аналітична доповідь / за заг. ред. В. Р. Сіденка та О. О. Веклич. – Київ : Заповіт, 2016. – 208 с.
3. Порфирьев Б. Н. «Зеленые» тенденции в мировой финансовой системе / Б. Н. Порфирьев // Мировая экономика и международные отношения. – 2016. – № 9. – С. 5–16.
4. Тулай О. І. Державні фінанси у забезпеченні сталого людського розвитку : автореф. дис. д-ра екон. наук за спец. : 08.00.08. «Гроші, фінанси і кредит» / О. І. Тулай. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – 40 с.
5. Гичка О. Make the world great again: навіщо США виходять з Паризької угоди / О. Гичка, О. Сущенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/06/02/7066632/>
6. Рижков Ю. Стратегія наступу на сміття / Ю. Рижков // День. 2017. – 7–8 берез. – С. 10–11.
7. Алексеева Є. «Енергоатом» проти Оцінки впливу на довкілля / Є. Алексеева // Дзеркало тижня. – 2017. – 25 берез. – С. 4.
8. Порошенко ветовав закон про оцінку впливу на довкілля // День. – 2016. – 2 лист. – С. 9.

References

1. Status of Pledges and Contributions made to the Green Climate Fund. Pledge Tracker // The Green Climate Fund. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.greenclimate.fund/documents/20182/24868/Status+of+Pledges+%282016.2.19%29.pdf/71e3e528-170-4dfd-aab0-e4a6f00888b9>.
2. Sidenka, V. R., & Veklych, O. O. (2016). Ukraine i polityka protydii zmini klimatu: ekonomichnyi aspekt [Ukraine and the policy of counteraction to climate change: the economic aspect]. Kyiv: Zapovit [in Ukrainian].
3. Porfirev, B. N. (2016). «Zelenye» tendencii v mirovoj finansovoj sisteme [«Green» trends in the world financial system]. Mirovaia ekonomika i mezhdunarodnye otnoshenia -World Economy and International Relations [in Russian].
4. Tulai, O. I. (2017). Derzhavni finansy u zabezpechenni staloho liudskoho rozvytku [Public finances in ensuring sustainable human development]. Extended abstract of candidate's thesis. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
5. Hychka, O., & Sushchenko, O. Make the world great again: navishcho SSHA vyhodiat' z Paryz'koiyi uhody [Make the world great again: why the USA quit the Paris Agreement]. Retrieved from: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/06/02/7066632/> [in Ukrainian].
6. Ryzhkov, Iu. (2017). Stratehiia nastupu na smittia [Garbage attack strategy]. Den – The Day, 3(7–8), 10–11 [in Ukrainian].
7. Aleksieieva, Ie. (2017). «Enerhoatom» proty Otsinky vplyvu na dovkillia [«Energoatom» against the environmental impact Assessment]. Dzerkalo tyzhnia - Dzerkalo tyzhnya, 3(25), 4 [in Ukrainian].
8. Poroshenko vetuvav zakon pro otsinku vplyvu na dovkillia [Poroshenko vetoed the law on environmental impact assessment]. Den – The Day, 02.11.2016, 9 [in Ukrainian].

Николай Карлин. Влияние климатических ограничений на финансы предприятий: проблемы и направления их решения. Климатические финансовые ограничения в деятельности бизнеса закреплены в ряде международных документов. Прежде всего, в Киотском протоколе и Парижском климатическом соглашении, которых важно придерживаться украинским предприятиям, прежде всего экспортерам в страны ЕС. В то же время в этих и других международных документах предусмотрены существенные финансовые инвестиции для стран и отдельных предприятий, внедряющих современные климатические технологии в производство, прежде всего для выработки энергии из возобновляемых источников. Поэтому украинским предприятиям в своей деятельности важно учесть требования международных климатических документов, например тех, которые осуществляют экспортную деятельность.

Украинским производителям надо учитывать тот факт, что под давлением общественности и учитывая финансовые риски инвестирования в добычу и переработку ископаемых энергоносителей не только финансовые структуры, но и производственные фирмы начинают сворачивать подобные проекты в развитых странах. Все больше пенсионных и страховых фондов, которые являются крупнейшими инвесторами в мире, выходят из программ финансирования добычи и переработки ископаемого топлива, прежде всего угля, также надо учитывать бизнес в Украине.

Согласно Парижскому климатическому соглашению предусмотрено предоставление финансовых ресурсов развитыми странами развивающимся государствам, которые являются сторонами этого соглашения, с целью осуществления деятельности в сфере противодействия изменениям климата. Украинскому государству и бизнесу важно доказать международному сообществу необходимость выделения указанных средств и для нашей страны, поскольку Украина вследствие скрытой агрессии России в Донбассе сама не в состоянии ликвидировать ее негативные климатические последствия, может поставить под угрозу окружающую среду и климат всей Европы.

Бизнесом в Украине пока недостаточно используются возможности возобновляемой энергетики, на что нацелена политика ведущих стран ЕС. В определенной степени это связано с нехваткой средств у государства и предприятий на подобную деятельность. Выход видится в разработке соответствующих климатических заявок от украинских предприятий для получения грантов от международных климатических фондов, прежде всего от Зеленого климатического фонда.

Ключевые слова: климатические ограничения, предприятие, Киотский протокол, Парижское климатическое соглашение, экологические налоги, Европейский Союз, Украина, Донбасс.

Микола Карлін. Вплив кліматичних обмежень на фінанси підприємств: проблеми та способи їх розв'язання. Кліматичні фінансові обмеження в діяльності бізнесу закріплені в низці міжнародних документів, передусім у Киотському протоколі та Паризькій кліматичній угоді, яких важливо дотримуватись українським підприємствам, насамперед експортерам до країн ЄС. Водночас у цих та інших міжнародних документах передбачено суттєві фінансові інвестиції для країн й окремих підприємств, які впроваджують сучасні кліматичні технології у виробництво, передусім для продукування енергії з відновних джерел. Тому українським підприємствам у своїй діяльності важливо врахувати вимоги міжнародних кліматичних документів, насамперед тих, які реалізують експортну діяльність.

Українським виробникам потрібно пам'ятати той факт, що під тиском громадськості та враховуючи фінансові ризики інвестування у видобуток і переробку викопних енергоносіїв не лише фінансові структури, але й виробничі фірми починають згортати подібні проекти в розвинутих країнах. Усе більше пенсійних і страхових фондів, які є найбільшими інвесторами у світі, виходять із програм фінансування видобування й переробки викопного палива, насамперед вугілля, що також потрібно враховувати бізнесу в Україні.

Відповідно до Паризької кліматичної угоди передбачено надання фінансових ресурсів розвиненими країнами тим державам, що розвиваються, які є сторонами цієї угоди, із метою провадження діяльності у сфері протидії змін клімату. Українській державі й бізнесу важливо довести міжнародному співтовариству необхідність виділення вказаних коштів і для нашої країни, оскільки Україна внаслідок прихованої агресії Росії на Донбасі сама не в змозі ліквідувати її негативні кліматичні наслідки, що може поставити під загрозу довкілля та клімат цілої Європи.

Бізнес в Україні поки що недостатньо використовує можливості відновної енергетики, на що націлено політику провідних країн ЄС. Певною мірою це пов'язано з нестачею коштів у держави й підприємств на подібну діяльність. Вихід убачаємо в розробці відповідних кліматичних заявок від українських підприємств для отримання грантів від міжнародних кліматичних фондів, насамперед від Зеленого кліматичного фонду.

Ключові слова: кліматичні обмеження, підприємство, Киотський протокол, Паризька кліматична угода, екологічні податки, Європейський Союз, Україна, Донбас.

Mykola Karlin. Influence of Climatic Constraints on the Finances of Enterprises: Problems and Ways of Their Solution. Climatic financial constraints in business activities are enshrined in a number of international documents, above all in the Kyoto Protocol and the Paris Climate Agreements, which are important to obey for ukrainian enterprises, especially for exporters to EU countries. At the same time, in these and others international documents provided significant financial investments for countries and individual enterprises that introduce modern climatic technologies into production, above all for the production of energy from renewable sources. Therefore, it is important for ukrainian enterprises to take into account the requirements of international climate documents, especially for those that carry out export activities.

Ukrainian manufacturers should take into account the fact that, not only financial structures, but also manufacturing companies are beginning to close such projects in developed countries under the pressure of the public and including the financial risks of investing in the extraction and processing of fossil fuels. More and more pension and insurance funds, which are the largest investors in the world, come out from financing programs for the extraction and processing of fossil fuels, primarily coal, which also should be taken into account for business in Ukraine.

According to the Paris Climate Agreements, financial resources are provided by developed countries to the developing countries that are parties to this agreement for the purpose of carrying out activities in the field of climate change mitigation. It is important for the ukrainian state and business to prove to the international community the necessity to allocate mentioned funds for our country because Ukraine, is not in a position to eliminate negative climatic consequences, that is as a result of Russia's covert aggression on the Donbass, which can endanger the environment and the climate of the whole of Europe.

Business in Ukraine is still not enough realise potential of renewable energy, which is targeted by the policy of the leading EU countries. To a certain extent, this is link with the lack of funds from the state and enterprises for similar activities. We see the way out in the development of appropriate climate applications from Ukrainian enterprises to receive grants from international climatic funds, primarily from the Green Climate Fund.

Key words: climatic constraints, enterprise, Kyoto Protocol, Paris climate agreement, environmental taxes, European Union, Ukraine, Donbass.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2017 р.